

KWETSBAARHEID IN DETENTIE

Impact van de Covid-19 pandemie op detentie

Tussen januari 2019 en maart 2020 heeft NANSEN 34 bezoeken gebracht naar gesloten centra en met 199 personen een ontmoeting gehad. Het Rapport «Kwetsbaarheid in detentie » stelt, in vijf thematische hoofdstukken, onze analyse en bevindingen. LEES OOK onze doelstellingen en methodologie. Dit rapport is dus representatief voor de moeilijkheden die personen die internationale bescherming ervaren. Het is echter niet exhaustief. Er wordt evenmin beweerd dat de geanalyseerde situaties statistisch een meerderheid vormen onder de totale bevolking van de Belgische gesloten centra.

Auteur : Valérie Klein

Redactie : Marjan Claes – Julie Lejeune

INHOUDSTAFEL

VI. Impact van de COVID-19-epidemie op detentie.....	3
VI.1. Context en methodologie	3
VI.2. Analyse van de rechtspraak over de vooruitzichten op verwijdering en de omstandigheden van detentie	6
(a) Het behoud van de detentie in de context van COVID-19 op basis van artikel 5.1.f van het EVRM.....	6
(b) Omstandigheden van detentie in het kader van COVID 19 gelet op artikel 3 EVRM.....	11
VI.3. Besluit	14

VI. Impact van de COVID-19-epidemie op detentie

VI.1. Context en methodologie

In een brief van 13 maart 2020 meldt de Dienst Vreemdelingenzaken aan NGO's en instellingen met bezoekrechten in gesloten centra dat de bezoeken aan de centra voor onbepaalde tijd zijn opgeschort als gevolg van de maatregelen die de regering heeft genomen om de verspreiding van Covid-19 te beperken. België gaat vanaf 18 maart om 12 uur 's middags in 'lockdown'.

In de weken daarna liet de Dienst Vreemdelingenzaken enkele honderden vastgehouden personen vrij. Tijdens de hoorzitting voor de Kamercommissie van Binnenlandse Zaken op 8 april¹ verklaarde de minister voor Asiel en Migratie dat er op die datum 297 personen waren vrijgelaten en 204 personen in de gesloten centra waren.² Ze stelde ook dat de vrijlatingen bedoeld waren om de capaciteit van de centra te verminderen, om sociale afstandsmaatregelen te kunnen respecteren en om ervoor te zorgen dat personen die een bedreiging vormen voor de openbare orde vastgehouden bleven.³ Hoewel op de hoorzitting de kwetsbare personen niet aan bod zijn gekomen, informeerde de Dienst Vreemdelingenzaken de pers dat ouderen, risicogroepen en chronisch zieken bij voorrang werden vrijgelaten.⁴ Ook MYRIA publiceerde in juli 2020 de cijfers over de detentie tussen maart en april 2020, waaruit bleek dat het aantal personen in detentie in gesloten centra sterk was gedaald.⁵ Hetzelfde geldt voor het aantal uitwijzingen en repatriëringen.⁶ De Dienst Vreemdelingenzaken creëerde een nieuwe categorie van kwetsbaarheid in de context van COVID-19,⁷ waaronder mensen vallen die normaal gesproken door de overheid niet als kwetsbaar worden beschouwd, zoals diabetici. Dat heeft tot vrijstellingen geleid. Tot slot, opnieuw volgens de Dienst Vreemdelingenzaken, is de overgrote meerderheid van de personen die tijdens de 'lockdown' werden vastgehouden, vanuit de gevangenis overgeplaatst.

Ondanks de stopzetting van de bezoeken wilde NANSEN haar werk over detentie voortzetten. Daarom besloot ze om de gesloten centra één keer per week om anonieme lijsten van vastgehouden personen te vragen. Begin april zijn de gesloten centra echter

¹ Integraal verslag, Commissie voor Binnenlandse Zaken, Veiligheid, Migratie en Bestuurszaken, Kamer van volksvertegenwoordigers, 8 april 2020, CRIV 55 COM 141, p. 18.

² Volgens de cijfers die MYRIA heeft gepubliceerd, bedroeg de totale capaciteit van de gesloten centra in 2018 585 plaatsen (MYRIA, MYRIATICS #11, Terugkeer, detentie en verwijdering van vreemdelingen in 2018, januari 2020, p. 8, https://www.myria.be/files/Myriatics_11_-detention_-_NL-AS.pdf).

³ *Ibid.*

⁴ RTBF, « Nourriture avariée, cachot pour les malades, distanciation pas respectée : le quotidien dans un centre fermé au temps du coronavirus », 9 april 2020, https://www.rtbf.be/info/belgique/detail_nourriture-avariee-cachot-pour-les-malades-distanciation-pas-respectee-le-quotidien-dans-un-centre-ferme-au-temps-du-coronavirus?id=10479522; Alter Échos, 1 april 2020, « En centre fermé, « la peur au ventre face au coronavirus », https://www.alterechos.be/au-centre-ferme-la-peur-au-ventre-face-au-virus/?fbclid=IwAR0EDGFIkHdUcEPoVvrYptKwSRm2xQnwh_FliJHVQKAAu0EkHCgRSyQ1Ra0_De_prioritaire_vrijstelling_van_kwetsbare_personen_werd_bevestigd_door_de_Dienst_Vreemdelingenzaken_aan_MYRIA_Zie_MYRIA_Bezoeken_van_MYRIA_aan_de_gesloten_centra_van_Merksplas_Brugge_en_Vottem_tussen_10_april_en_14_mei_2020_in_het_kader_van_de_COVID-19_pandemie_juli_2020_p_6.

https://www.myria.be/files/MYRIA_Verslag_bezoeken_gesloten_centra_-_COVID-19.pdf

⁵ MYRIA, *Bezoeken van MYRIA aan de gesloten centra van Merksplas, Brugge en Vottem tussen 10 april en 14 mei 2020 in het kader van de COVID-19 pandemie*, op.cit., (bijlage).

⁶ MYRIA, *Migration et asile. Les chiffres du confinement*, 25 mei 2020, https://www.myria.be/fr/publications/asile-migration-grands-chiffres-confinement#.Xs4_1q_eeSc.twitter. Zie ook MYRIA, *Bezoeken van MYRIA aan de gesloten centra van Merksplas, Brugge en Vottem tussen 10 april en 14 mei 2020 in het kader van de COVID-19 pandemie*, op.cit.

⁷ Deze informatie werd aan NANSEN meegedeeld door de Dienst Vreemdelingenzaken tijdens een gesprek op 18 juni 2020.

gestopt met de lijsten te sturen naar NANSEN en andere NGO-bezoekers die ze gewoonlijk ontvangen.

NANSEN heeft bovendien de directie en sociale diensten van de gesloten centra aangeschreven om hen te informeren over de voortzetting van haar activiteiten ondanks de 'lockdown'. Daarnaast heeft ze een mail gestuurd naar de advocaten met wie NANSEN gewoonlijk samenwerkt, waarin ze onder andere uitlegt dat NANSEN hen kan helpen bij het opstellen van verzoeken tot vrijlating. Tijdens de 'lockdown' is een aantal nieuwe dossiers van vastgehouden personen geopend.

Tegelijkertijd heeft NANSEN, in samenwerking met de Transit Groep, via een online platform (TRELLO) bronnen voor advocaten beschikbaar gesteld: modelverzoeken voor vrijlating, Belgische en internationale rechtspraak, persartikels, en nationale en internationale bronnen.

Detentie in de migratiecontext verergert de kwetsbaarheid van personen, van wie velen zich al in een kwetsbare situatie bevonden, ongeacht hun exacte juridische situatie, ongeacht of ze al dan niet een verzoek om internationale bescherming hebben ingediend en ongeacht of dat verzoek is afgewezen.

Ook al lijken de overheidsmaatregelen om de verspreiding van COVID-19 tegen te gaan rekening te houden met de kwetsbare situatie van bepaalde categorieën personen,⁸ toch blijken de personen die in de gesloten centra worden vastgehouden grotendeels te zijn vergeten. De epidemische situatie en de daarmee gepaard gaande maatregelen hebben echter vooral voor die mensen een onevenredig grote impact gehad: « *Sans domicile fixe, victimes de violences domestiques, personnes détenues et étrangers retenus, malades hospitalisés ou personnes âgées dépendantes hébergées en institution constituent des catégories de personnes vulnérables que la gestion de la crise épidémique expose à deux types de menaces : d'une part, un renforcement de l'exposition à des violences sociales généré par la décision de confiner l'ensemble de la population ; d'autre part, une exposition accrue à des violences institutionnelles, liées au (dys)fonctionnement des services publics en temps de crise sanitaire* ».⁹ Daarenboven, in het bijzonder voor vastgehouden personen « *la promiscuité rend impossible le respect des mesures de « distanciation sociale », l'absence de gel hydro-alcoolique, voire tout simplement de savon, celui des « mesures barrière ». En somme, les conditions de fonctionnement des prisons et centres de rétention administrative conduisent inéluctablement à accroître le risque de propagation de l'épidémie parmi les détenus ou les étrangers retenus, ainsi que les agents y travaillant* ».¹⁰

Tot slot, was er zo goed als geen externe monitoring mogelijk. België heeft namelijk nog geen nationaal preventieapparaat, hoewel het Subcomité voor de preventie van foltering (SPT) de raad gaf om “*independent national monitoring bodies, officially known as national preventive mechanisms (NPM), to continue exercising their preventive mandate during the pandemic,*

⁸ Het volgende heeft de Dienst Vreemdelingenzaken wel degelijk verklaard: RTBF, « *bedorven voedsel, isolatiecel voor de zieken, afstanden niet gerespecteerd: dagelijks leven in een gesloten centrum ten tijde van het coronavirus.* », 9 april 2020, *op.cit.*

⁹ D. ROMAN « *Ils ne mouraient pas tous, mais tous étaient frappés* » *Le coronavirus, révélateur des ambiguïtés de l'appréhension juridique de la vulnérabilité*, 29 mars 2020, <http://www.revuegeneraledudroit.eu/juriblogs/ils-ne-mouraient-pas-tous-mais-tous-etaient-frappes-le-coronavirus-revelateur-des-ambiguites-de-l-apprehension-juridique-de-la-vulnerabilite/>

¹⁰ *Ibid.* Over de mogelijke verspreiding van het Corona-virus in de gesloten centra, zie Professor Richard COKER, Report on coronavirus and immigration detention, <https://detentionaction.org.uk/wp-content/uploads/2020/03/Report-on-Detention-and-COVID-Final-1.pdf>

including visits to places of detention when possible, bearing in mind the legitimate social contact restrictions, and the “do no harm” principle. The advice stresses that NPMS must be able to continue their preventive work, even if full access to places of deprivation of liberty is temporarily restricted.”¹¹

Zelfs in ‘gewone tijden’ was die controle onbestaande, maar de toegang van bepaalde NGO’s was toegestaan en daadwerkelijk, wat niet meer het geval is sinds de pandemie, zoals hierboven aangegeven.

Verscheidene internationale instanties hebben de staten opgeroepen om personen in immigratiedetentie, vrij te laten. De commissaris voor de mensenrechten van de Raad van Europa heeft in een verklaring van 26 maart 2020 het volgende gesteld:

*« Face à la pandémie mondiale de Covid-19, de nombreux États membres ont dû suspendre les retours forcés de personnes qui ne sont plus autorisées à rester sur leur territoire (y compris en application du règlement de Dublin) et rien ne permet de savoir quand ces retours seront de nouveau possibles. Selon le droit relatif aux droits de l'homme, la détention de migrants aux fins de tels renvois n'est légale que si les renvois peuvent effectivement avoir lieu. À l'évidence, cette perspective n'est pas envisageable dans la plupart des cas pour le moment. En outre, les structures de détention des migrants ne permettent généralement pas de garantir une véritable distanciation sociale ni de prendre les autres mesures nécessaires pour éviter une contamination des migrants et du personnel par le Covid-19 ».*¹²

Ook de werkgroep van de Verenigde Naties over willekeurige detentie heeft zich uitgesproken over de detentie in migratiecontext:

“Moreover, “the States should urgently review the existing cases of deprivation of liberty across all detention settings to determine whether the detention is still justified as necessary and proportionate in the prevailing context of the COVID-19 pandemic”, experts say.

States should refrain from holding persons of 60 years and older, pregnant women and women that are breastfeeding, persons with underlying health conditions as well as persons with disabilities, in places of deprivation of liberty where the risk to their physical and mental integrity and life is heightened.

They said that “detention in the context of migration is only permissible as an exceptional measure of last resort, which is a particularly high threshold to be satisfied in the context of a pandemic or other public health emergency”.

¹¹ Advice of the Subcommittee on Prevention of Torture to States Parties and National Preventive Mechanisms relating to the Coronavirus Pandemic (adopted on 25 March 2020). <https://reliefweb.int/report/world/advice-subcommittee-prevention-torture-states-parties-and-national-preventive>

¹² Raad van Europa, Commissaris mensenrechten, “De commissaris roept op tot de vrijlating van de migranten in administratieve detentie tijdens de Covid-19-crisis”, 26 maart 2020, [https://www.coe.int/en/web/commissioner/view/-/asset_publisher/uqj3i6qSEkhZ/content/commissioner-calls-for-release-of-immigration-detainees-while-covid-19-crisis-continues? 101_INSTANCE_uqj3i6qSEkhZ_languageId=fr_FR](https://www.coe.int/en/web/commissioner/view/-/asset_publisher/uqj3i6qSEkhZ/content/commissioner-calls-for-release-of-immigration-detainees-while-covid-19-crisis-continues?_101_INSTANCE_uqj3i6qSEkhZ_languageId=fr_FR)

*Governments are reminded that migrant children and children with their families should be immediately released, that **asylum seekers should not be held in places of deprivation of liberty during the course of the procedure for the determination of their status and that refugees should be protected and not detained***¹³.

In Frankrijk verklaarde de 'Contrôleur général des lieux de privation de liberté' (hoge toezichthoudende instantie voor vrijheidsberovende plaatsen) het volgende:

« *Dans un contexte de réduction drastique des vols internationaux, la perspective de reconduite des personnes retenues est mince, voire illusoire ; dès lors la mesure de rétention elle-même se trouve dépourvue de fondement juridique car l'article L. 554-1 du CESEDA précise qu'un étranger ne peut être placé ou maintenu en rétention que pour le temps strictement nécessaire à son départ et que l'administration doit exercer toute diligence à cet effet. En l'absence de perspectives d'éloignement, **Le CGLPL recommande de procéder sans délai à la fermeture temporaire des centres et locaux de rétention administrative.*** »¹⁴

Ook in België heeft een groep academische experts, samen met Avocats.be opgeroepen om personen in de gesloten centra vrij te laten.¹⁵

VI.2. Analyse van de rechtspraak over de vooruitzichten op verwijdering en de omstandigheden van detentie

In wat volgt analyseert NANSEN de situatie van mensen die tijdens de COVID-19-epidemie vastgehouden werden op basis van artikels 3 en 5.1.f van het EVRM.

- (a) Het behoud van de detentie in de context van COVID-19 op basis van artikel 5.1.f van het EVRM

Op Europees vlak

De minister van Asiel en Migratie is op 8 april 2020 door de kamer van volksvertegenwoordigers gehoord. Ze verklaarde "*dat de huidige situatie niet automatisch tot de conclusie leidt dat er geen redelijk vooruitzicht op terugkeer is en tot de noodzaak om een einde te maken aan de detentie.*"¹⁶

Volgens artikel 5.1.f van het EVRM is detentie toegestaan "*in het geval van rechtmatige arrestatie of detentie van een persoon teneinde hem te beletten op onrechtmatige wijze het land binnen te komen, of van een persoon waartegen een uitwijzings- of uitleveringsprocedure hangende is.*"

¹³ United Nations Human Rights Office of the High Commissioner, *COVID-19 not an excuse for unlawful deprivation of liberty - UN expert group on arbitrary detention*, 8 mei 2020, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25876&LangID=E>

¹⁵ *Déconfinement sociétal. Apport d'expertises académiques*, 20 april 2020, p.80, https://07323a85-0336-4ddc-87e4-29e3b506f20c.filesusr.com/ugd/3cbdf6_f9ef1e533ce54fd4844a76a805aa084e.pdf et *Coronavirus : la détention des personnes migrantes en centre fermés est devenue illégale, 18 mars 2020*, https://www.levif.be/actualite/belgique/coronavirus-la-detention-des-personnes-migrantes-en-centre-ferme-est-devenue-illegale/article-opinion-1266457.html?cookie_check=1593424001

¹⁶ Integraal verslag, Commissie voor Binnenlandse Zaken, Veiligheid, Migratie en Bestuurszaken, *op.cit.*, p. 18.

Volgens artikel 15 van de terugkeerrichtlijn¹⁷ mogen lidstaten onderdanen van derde landen die illegaal op het grondgebied verblijven in bewaring houden, maar enkel om hun terugkeer voor te bereiden en/of om de verwijderingsprocedure uit te voeren. De bewaring is **zo kort mogelijk** en **“duurt niet langer dan de voortvarend uitgevoerde voorbereiding van de verwijdering.”** Bovendien geeft de richtlijn aan dat de bewaring niet langer gerechtvaardigd is als er **“geen redelijk vooruitzicht op verwijdering meer is.”** Tot slot voorziet artikel 15 (en overweging 6) in een concrete evaluatie, geval per geval, om de proportionaliteit van de vrijheidsberoving te bepalen.

In België bepalen de artikelen 7, lid 6 en 74/5, § 3 van de wet van 15 december 1980 dat de vasthouding slechts na een periode van twee maanden mag worden verlengd wanneer de nodige stappen om de vreemdeling te verwijderen werden genomen binnen zeven werkdagen, wanneer ze worden voortgezet met de vereiste zorgvuldigheid en wanneer zijn effectieve verwijdering van binnen een redelijke termijn nog steeds mogelijk is.

De Belgische wet voorziet ook in maximale detentieperiodes. Zo mag de vasthouding van een persoon die om internationale bescherming aan de grens verzoekt niet langer dan twee maanden duren. Indien de aanvraag wordt afgewezen, kan de vasthouding tot maximaal vijf maanden worden verlengd.¹⁸ Als de bescherming van de openbare orde of de nationale veiligheid dat vereist, kan de termijn tot acht maanden verlengd worden. De vasthouding van wie internationale bescherming op het grondgebied vraagt, moet *“zo kort mogelijk”* zijn en mag niet langer duren dan twee maanden.¹⁹ Als de bescherming van de openbare orde of de nationale veiligheid dat vereist, wordt de termijn verlengd tot zes maanden.

Ook voor wie illegaal in het land verblijft en geen verzoek om internationale bescherming heeft ingediend, gelden er maximale detentieperiodes.²⁰

Het EHRM heeft zich in een aantal arresten uitgesproken over het begrip *“realistisch vooruitzicht op verwijdering binnen een redelijke termijn”* in de zin van artikel 5, lid 1, onder f), van het EVRM. In het arrest *Mikolenko v. Estland*²¹ bijvoorbeeld stelt het EHRM het volgende:

59. The Court reiterates that Article 5 § 1 (f) does not demand that detention be reasonably considered necessary, for example to prevent the individual from committing an offence or fleeing. Any deprivation of liberty under the second limb of Article 5 § 1 (f) will be justified, however, only for as long as deportation or extradition proceedings are in progress. If such proceedings are not prosecuted with due diligence, the detention will cease to be permissible under Article 5 § 1 (f).

(...)

65. What is more, the applicant's expulsion had become virtually impossible as for all practical purposes it required his co-operation, which he was not willing to

¹⁷ Richtlijn 2008/115/EG van het Europees Parlement en de Raad van 16 december 2008 over gemeenschappelijke normen en procedures in de lidstaten voor de terugkeer van onderdanen van derde landen die illegaal op hun grondgebied verblijven, J.O., 24.12.2008.

¹⁸ Art. 74/5, §3 van de wet van 15 december 1980.

¹⁹ Art. 74/6, §1, lid 3 à 6 van de wet van 15 december 1980.

²⁰ Artikel 7, lid 2 tot 7 voorzien in een termijn van maximum vijf maanden, die tot acht maanden kan worden verlengd als de openbare orde of de nationale veiligheid dat vereist. Zie ook art. 44 septies dat de detentie van burgers van de Europese Unie en de leden van hun familie regelt. De detentie van wie internationale bescherming verzoekt met het oog op de vaststelling van de staat die verantwoordelijk is voor hun verzoek wordt geregeld door artikel 51/5, dat voorziet in een maximale detentietermijn van zes weken.

²¹ EHRM, *Mikolenko v. Estland*, 8 oktober 2009, eis nr. 10664/05. Het Hof heeft zijn standpunt bevestigd in de volgende arresten: *Kim v. Rusland*, 17 juli 2014, eis nr. 44260/13, *Auad v. Bulgarije*, 11 oktober 2011, eis nr. 46390/10.

give. While it is true that States enjoy an “undeniable sovereign right to control aliens’ entry into and residence in their territory” (see, for example, Saadi, cited above, § 64, with further references), the aliens’ detention in this context is nevertheless only permissible under Article 5 § 1 (f) if action is being taken with a view to their deportation. The Court considers that in the present case the applicant’s further detention cannot be said to have been affected with a view to his deportation as this was no longer feasible.

(...)

68. The foregoing considerations are sufficient to enable the Court to **conclude that the grounds for the applicant’s detention – action taken with a view to his deportation – did not remain valid for the whole period of his detention due to the lack of a realistic prospect of his expulsion and the domestic authorities’ failure to conduct the proceedings with due diligence.**

There has accordingly been a violation of Article 5 § 1 of the Convention.

Ook in het arrest *J.N. v. het Verenigd Koninkrijk*²² heeft het Hof zich uitgesproken over de kwestie van het realistisch vooruitzicht op verwijdering binnen een redelijke termijn, in verband met de maximale detentieperioden:

83. *The Court has unequivocally held that Article 5 § 1(f) of the Convention does not lay down maximum time-limits for detention pending deportation; on the contrary, it has stated that **the question whether the length of deportation proceedings could affect the lawfulness of detention under this provision will depend solely on the particular circumstances of each case** (see *A.H. and J.K. v. Cyprus*, nos. [41903/10](#) and [41911/10](#), § 190, 21 July 2015; *Amie and Others v. Bulgaria*, no. [58149/08](#), § 72, 12 February 2013; *Auad v. Bulgaria*, no. [46390/10](#), § 128, 11 October 2011; and *Bordovskiy v. Russia*, cited above, § 50, 8 February 2005). **Consequently, even where domestic law does lay down time-limits, compliance with those time-limits cannot be regarded as automatically bringing the applicant’s detention into line with Article 5 § 1(f) of the Convention** (*Gallardo Sanchez v. Italy*, no. [11620/07](#), § 39, ECHR 2015; *Auad*, cited above, § 131).*

(...)

90. *The Court finds nothing in the foregoing case-law to undermine its unequivocal and frequently re-iterated assertion that Article 5 § 1(f) of the Convention does not lay down maximum time-limits for detention pending deportation (see paragraph 83 above). It is clear that the existence or absence of time-limits is one of a number of factors which the Court might take into consideration in its overall assessment of whether domestic law was “sufficiently accessible, precise and foreseeable” (in other words, whether there existed “sufficient procedural safeguards against arbitrariness”). However, **in and of themselves they are neither necessary nor sufficient to ensure compliance with the requirements of Article 5 § 1(f)** (see, for example, *Gallardo Sanchez*, cited above, § 39, and *Auad*, cited above, § 131, in which the Court made it clear that **even if fixed time-limits were complied with, it would still find an applicant’s detention to be in breach of Article 5 § 1(f) if deportation was not pursued with due diligence**).*

Uit dat arrest blijkt dat detentie onrechtmatig kan zijn, ook al zijn de maximumtermijnen nog niet bereikt.

²² EHRM, 19 mei 2016, *J.N. t. Verenigd Koninkrijk*, verzoeknr. 37289/12, § 83 en 90.

Ook het HvJ heeft zich uitgesproken over het realistisch vooruitzicht op verwijdering binnen een redelijke termijn op grond van artikel 15 van de terugkeerrichtlijn. In het *Kadzoev-arrest*²³ staat het volgende te lezen:

*Artikel 15, paragraaf 4, van richtlijn 2008/115 moet worden begrepen in de zin dat **alleen een realistisch vooruitzicht op verwijdering die binnen een redelijke termijn tot een goed einde kan worden gebracht met inachtneming van de termijnen in de paragrafen 5 en 6 van dat artikel een redelijk vooruitzicht op verwijdering inhoudt en dat dat vooruitzicht niet bestaat als het onwaarschijnlijk lijkt dat de betrokkene in een derde land zal worden opgevangen, gelet op die termijnen.***

In verband met datzelfde artikel 15 van de terugkeerrichtlijn, preciseert de Europese Commissie in zijn "Terugkeerhandboek" dat [*Afwezigheid van een redelijk vooruitzicht*] is niet hetzelfde als "onmogelijk uit te voeren". [*Onmogelijk uit te voeren*] is een meer categorische bewering en moeilijker aan te tonen dan de "afwezigheid van een redelijk vooruitzicht", wat alleen naar een zekere mate van waarschijnlijkheid verwijst.²⁴ Verder vindt de Commissie dat, hoewel de maximale detentetermijnen die door de lidstaten zijn vastgesteld relevant zijn, "een repatriant niet in een lidstaat in bewaring mag worden gesteld als het vanaf het begin al onwaarschijnlijk lijkt dat de betreffende persoon, binnen de op grond van de wetgeving van die lidstaat toegestane maximumtermijn voor de bewaring, tot een derde land wordt toegelaten."²⁵

Tot slot heeft de Europese Commissie een gids gepubliceerd over de uitvoering van de COVID-maatregelen op het gebied van asiel en migratie²⁶, waarin ze het volgende verklaart: "*The temporary restrictions introduced by Member States and third countries to prevent and contain the spread of COVID-19 should not be interpreted as automatically leading to the conclusion that a reasonable prospect of removal no longer exists in all cases. Several factors may be taken into account in order to determine whether, in each case, a reasonable prospect of removal continues to exist*". Ze pleit voor een individuele evaluatie.

Op Belgisch vlak

Naar aanleiding van de beroepen tegen beslissingen tot detentie in het kader van de COVID-19-crisis hebben de Belgische rechtbanken de kwestie van de mogelijkheid tot verwijdering binnen een redelijke termijn op verschillende manieren beoordeeld.²⁷ Meerdere beslissingen hebben volgens NANSSEN de bepalingen van de wet van 15 december 1980 en artikel 5, § 1, f), van het EVRM correct toegepast en de invrijheidstelling van de vastgehouden personen bevolen.

Zo oordeelde de Kamer van inbeschuldigingstelling van 19 maart 2020 dat " *les circonstances actuelles liées à la crise sanitaire dues aux coronavirus entraînent qu'à présent il n'est pas possible d'espérer que le requérant puisse être rapatrié dans un délai raisonnable, les vols étant suspendus et les frontières européennes fermées* ".²⁸ Ook de Kamer van

²³ C-357/09 [2009] ECR I-11189, Kadzoev (Huchbarov), 30 November 2009, § 65, 66 en 72.

²⁴ Bijlage bij de aanbeveling van de Commissie tot vastlegging van een gemeenschappelijk "Terugkeerhandboek" die bevoegde instanties van de lidstaten moeten gebruiken bij de invoering van taken die met de terug te maken hebben, 16 november 2017, p. 82, https://ec.europa.eu/home-affairs/sites/homeaffairs/files/what-we-do/policies/european-agenda-migration/proposal-implementation-package/docs/return_handbook_nl.pdf

²⁵ *Ibid.*, p. 83.

²⁶ COMMUNICATION FROM THE COMMISSION, 16 April 2020, COVID-19: Guidance on the implementation of relevant EU provisions in the area of asylum and return procedures and on resettlement, C(2020) 2516 final, p. 23-24, <https://ec.europa.eu/info/sites/info/files/guidance-implementation-eu-provisions-asylum-return-procedures-resettlement.pdf>

²⁷ Alle aangehaalde beslissingen zijn ter beschikking gesteld door NANSSEN op TRELLO.

²⁸ Luik (inbeschuldigingstelling), 19 maart 2020.

inbeschuldigingstelling van Antwerpen beval de vrijlating op grond van het feit dat "een repatriëring in de nabije toekomst door de coronacrisis niet mogelijk lijkt".²⁹

In meerdere beslissingen heeft de raadkamer van Luik de vrijlating bevolen omdat " *si au moment où elle a été prise la décision en cause était légale, les circonstances nouvelles étant apparues depuis et dues au coronavirus, entraînent une incertitude et une imprévisibilité quant aux dates et à la possibilité d'exécuter une mesure d'éloignement* " ³⁰, of verder " *la fermeture des frontières du Maroc rend impensable l'exécution d'une mesure d'éloignement à bref délai* " ³¹. Bovendien aanvaardt de raadkamer van Brussel bij beschikking van 1 april 2020 een argument dat verband houdt met het gebrek aan doortastendheid van de Dienst Vreemdelingenzaken: " *La chambre du conseil relève en outre que le dossier ne permet pas d'établir que des démarches complémentaires se seraient poursuivies après le 4 février 2020 de sorte qu'il ne résulte pas du dossier administratif que les mesures ont été poursuivies avec la diligence requise* ." ³² In een arrest van 12 mei 2020 verweet de Kamer van inbeschuldigingstelling van Bergen, na eerst vastgesteld te hebben dat de Dienst Vreemdelingenzaken het nodige had gedaan voor een verwijdering binnen de termijn van zeven dagen en met de nodige voortvarendheid had gehandeld, de administratie een gebrek aan motivering: " *cette décision se borne ensuite à indiquer « qu'à ce jour, il subsiste toujours une possibilité que l'intéressé soit éloigné dans un délai raisonnable » sans faire mention des éléments concrets qui permettent de soutenir cette affirmation alors que le dossier administratif révèle que la tentative d'éloignement réalisée le 15 mars 2020 a échoué en raison de la suspension des vols vers la Maroc due à la pandémie liée au coronavirus* " ³³ Uit de redenering van het hof kan, in de lijn van de eerder genoemde rechtspraak van het EHRM, worden afgeleid dat een detentie als onrechtmatig kan worden beschouwd, zelfs als de maximale termijnen nog niet zijn bereikt, in het geval een verwijdering niet binnen een redelijke termijn mogelijk is. In een arrest van 26 juni 2020 wijst de Kamer van inbeschuldigingstelling in Brussel op het gebrek aan garanties dat de grenzen opnieuw zouden worden geopend. De kamer van inbeschuldigingstelling concludeert dat het onmogelijk is om de betrokkene binnen een redelijke termijn te verwijderen: " *La cour, chambre des mises en accusation, constate que, hic et nunc, aucune date certaine, ni même probable, de réouverture des frontières marocaines n'est prévisible, les articles de presse auxquels se réfère le magistrat de liaison de l'ambassade du Maroc à Bruxelles évoquant également une possible réouverture des frontières du Maroc le 8 août, sans toutefois la moindre garantie. Compte tenu de ce qui précède, la cour, chambre des mises en accusation, estime que dans une situation d'incertitude aussi élevée, la possibilité d'éloignement de l'intéressé dans un délai raisonnable n'est pas établie* »." ³⁴

In andere beslissingen echter hebben rechtbanken en hoven geoordeeld dat detentie rechtmatig blijft, omdat verwijdering nog steeds mogelijk is. Bij een aantal beslissingen heeft het argument van de openbare orde echter een rol gespeeld.³⁵ In een beslissing van 30 maart 2020 heeft de

²⁹ Antwerpen, (inbeschuldigingstelling), 19 maart 2020.

³⁰ Corr. Luik, (raadkamer), 30 maart 2020. Dezelfde dag zijn twee beschikkingen met gelijksoortige inhoud gepubliceerd.

³¹ Corr. Luik (raadkamer), 27 maart 2020.

³² Corr. Brussel (raadkamer), 1^e april 2020. In dezelfde geest heeft de raadkamer van Brussel bij beschikking van 29 april 2020 verzoeker vrijgelaten, nadat hij onder meer had vastgesteld dat " *de Dienst vreemdelingenzaken sinds 24 maart 2020 geen maatregelen heeft genomen om verzoeker te verwijderen* " (Corr., Brussel (raadkamer), 29 april 2020). In een arrest van 8 juni 2020 heeft de Kamer van inbeschuldigingstelling van Brussel ook gewezen op het gebrek aan diligentie van de Dienst Vreemdelingenzaken, aangezien " *de voortzetting van de stappen met het oog op de verwijdering met ijver een doeltreffende en duurzame tussenkomst veronderstelt, op zijn minst een minimum aan initiatief*."

³³ Bergen (inbeschuldigingstelling), 12 mei 2020.

³⁴ Brussel (inbeschuldigingstelling), 26 juni 2020.

³⁵ Een diepgaande analyse van de kwestie van de detentie van personen die als een gevaar voor de openbare orde worden beschouwd, valt buiten het bestek van deze analyse. Zie echter in dat verband EHRM, *M.S. v. België*, 30 april 2012, eis nr. 50012, § 155 ; EHRM, *A. en andere v. Verenigd Koninkrijk*, 19 februari 2009, eis nr. 3455/05, § 171 ; Working Group on arbitrary detention, Advies nr. 45/2006 (Verenigd Koninkrijk van Groot-Brittannië en Noord-Ierland), <https://documents-dds-ny.un.org/doc/UNDOC/GEN/G08/101/76/PDF/G0810176.pdf?OpenElement>

raadkamer van Antwerpen haar redenering gebaseerd op het tijdelijke karakter van de maatregelen met betrekking tot COVID-19: *“Er kan niet betwist worden dat heden een repatriëring niet mogelijk is. Het betreft hier een tijdelijke maatregel. Deze tijdelijke onmogelijkheid om verzoeker te repatriëren dient afgewogen te worden tegenover het mogelijk gevaar voor de openbare orde mocht hij in vrijheid gesteld worden.”*³⁶ In een beslissing van 31 maart 2020, wijst de raadkamer van Kortrijk op het volgende³⁷: *“Verzoeker maakt op heden niet aannemelijk dat hij niet binnen redelijke termijn zou kunnen worden gerepatriëerd. Alhoewel Servië op dit ogenblik zijn buitengrenzen heeft gesloten, is er geen zekerheid dat die maatregel op heden nog lange tijd of althans gedurende de rest van de wettelijke aanhoudingstermijn zal worden gehandhaafd”*. In diezelfde lijn oordeelt de Kamer van inbeschuldigingstelling van Antwerpen het volgende: *“De beëindiging van de noodtoestand met daarbij het opnieuw openstellen van het luchtruim en de opening van eventueel gesloten landsgrenzen is nog niet definitief uitgesloten op datum van het tijdstip waarop de bestreden beslissing verstrijkt (...). Op heden is er derhalve nog steeds een redelijk vooruitzicht op verwijdering.”*³⁸

Ten slotte oordeelde het hof van Cassatie in een arrest van 6 mei 2020 dat de redelijke termijn waarin de maatregel moest worden uitgevoerd, overeenkwam met de tijd *“ pendant lequel la loi autorise le maintien à cette fin »*.³⁹ Het hof lijkt dus aan te geven, in tegenstelling tot de rechtspraak van het EHRM, dat zolang de maximale tijdslimieten voor detentie niet zijn bereikt, detentie gerechtvaardigd blijft. Het lijkt ook het ‘ex tunc-onderzoek’ van de Kamer van inbeschuldigingstelling naar de mogelijkheid van uitzetting te bevestigen.

(b) Omstandigheden van detentie in het kader van COVID 19 gelet op artikel 3 EVRM

Context

De Dienst vreemdelingenzaken heeft aangekondigd dat ze een groot aantal vastgehouden personen heeft vrijgelaten om de maatregelen van 'social distancing' te kunnen naleven (zie hierboven). Daarnaast heeft de minister voor Asiel en Migratie tijdens haar hoorzitting voor de Kamer aangegeven dat er maatregelen zijn genomen om de maatregelen van 'social distancing' na te leven.⁴⁰ Zo is het aantal personen per kamer en in de eetzaal verminderd, en zijn de bewegingen binnen de centra beperkt. Ze gaf verder aan dat de toegang tot rechtsbijstand gegarandeerd was en dat advocaten gesloten centra konden bezoeken om hun cliënten te ontmoeten. Er is ook een systeem van eerstelijns juridisch overleg opgezet. Tot slot is de toegang van vastgehouden personen tot een telefoon en het internet uitgebreid om contact met de buitenwereld mogelijk te maken.⁴¹

³⁶ Corr. Antwerpen (raadkamer), 30 maart 2020. Over de kwestie van de openbare orde, zie ook Brussel (inbeschuldigingstelling), 17 april 2020. Het cassatieberoep tegen dat arrest werd verworpen (Cass., 6 mei 2020, P.20.0445.F/2). Daarentegen, wat het tijdelijke karakter van de maatregelen betreft, zegt Corr. Brussel (raadkamer), 4 mei 2020: *“De sluiting van de grenzen is een tijdelijke beslissing die te allen tijde kan worden gewijzigd. Niettemin, gezien de omvang van de pandemie en de gevolgen van de maatregelen die de verschillende landen hebben genomen om de verspreiding ervan tegen te gaan, is het momenteel echter onmogelijk te weten of de verzoeker al dan niet binnen een redelijke termijn kan worden verwijderd”*.

³⁷ Corr. Kortrijk (raadkamer), 31 maart 2020. In dezelfde zin, zie Gent (inbeschuldigingstelling), 7 mei 2020.

³⁸ Antwerpen (inbeschuldigingstelling), 24 april 2020.

³⁹ Cass., 6 mei 2020, P.20.0445.F/2.

⁴⁰ *“Om de nodige afstand te garanderen wordt bijvoorbeeld de verspreiding van de bewoners op de kamers en in de eetzaal verhoogd. Het aantal personen die gezamenlijk aan bepaalde activiteiten kunnen deelnemen, is beperkt. De bewegingen binnen het centrum worden aangepast. Dat alles heeft tot doel de contacten tussen de verschillende bewonersgroepen te vermijden en afstand te bewaren”* (Integraal verslag, Commissie voor Binnenlandse Zaken, Veiligheid, Migratie en Bestuurszaken, *op.cit.*, p. 18).

⁴¹ *Ibid.*, p. 19.

In sommige centra echter bleken de detentieomstandigheden moeilijk, ook de naleving van de regels van 'afstand houden'. Enerzijds hebben parlementsleden, die op grond van hun bezoekrecht krachtens de artikelen 33 en 42 van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 aangaande de werking van de gesloten centra⁴² toegang konden krijgen tot de gesloten centra van Vottem en Merksplas, melding gemaakt van bepaalde moeilijkheden. Ze stelden onder andere het volgende vast: een gebrek aan informatie voor vastgehouden personen over hygiëne- en afstandsmaatregelen, een gebrek aan specifieke beschermingsmaatregelen voor kwetsbare personen (ouderen, diabetici of astmapatiënten), het feit dat sommige kamers nog steeds bezet waren door meerdere personen, en de ongerustheid van personen in detentie over hun mogelijke besmetting door het personeel.⁴³ Anderzijds zijn de zorgwekkende omstandigheden van de detentie in een aantal artikelen in de pers belicht.⁴⁴

Vertegenwoordigers van MYRIA, die benaderd waren door verschillende vastgehouden personen, mochten in april en mei Merksplas, Brugge en Vottem bezoeken en er een aantal mensen ontmoeten. Na haar bezoek sprak MYRIA haar bezorgdheid uit over de maatregelen die genomen zijn voor de preventie en formuleerde een reeks opmerkingen en aanbevelingen aan de Dienst Vreemdelingenzaken.⁴⁵

Analyse van de Europese rechtspraak en relevante documenten

Het EHRM en daarvoor de Europese Commissie hebben herhaaldelijk geoordeeld dat slechte detentieomstandigheden een schending van artikel 3 van het EVRM kunnen vormen.⁴⁶

⁴² Koninklijk besluit van 2 augustus 2002 houdende vaststelling van het regime en de werkingsmaatregelen, toepasbaar op de plaatsen gelegen op het Belgisch grondgebied, beheerd door de Dienst Vreemdelingenzaken, waar een vreemdeling wordt opgesloten, ter beschikking gesteld van de regering of vastgehouden, overeenkomstig de bepalingen vermeld in artikel 74/8, § 1, van de wet van 15 december 1980 betreffende de toegang tot het grondgebied, het verblijf, de vestiging en de verwijdering van vreemdelingen, *B.S.*, 12 september 2002.

⁴³ De informatie over het CIM komt uit het rapport dat Greet DAEMS heeft opgesteld naar aanleiding van haar bezoek op 25 maart 2020 (beschikbaar op TRELLO). Uit het verslag blijkt echter dat ze geen toestemming kreeg om vastgehouden personen te ontmoeten, maar dat de verzamelde informatie gebaseerd is op haar gesprek met de directie. De informatie met betrekking tot Vottem volgt op de bezoeken van Sarah SCHILTZ op 16 en 25 maart 2020, <https://sarahschlitz.be/coronavirus-loffice-des-etrangers-refuse-une-visite-parlementaire-au-centre-ferme-de-vottem/>. Tijdens het bezoek op 25 maart, kreeg ze geen toestemming om met de mensen in detentie te praten. Mevrouw DE BLOCK is daarvoor geïnterpelleerd toen ze in de Kamer gehoord werd. Ze bevestigde het volgende: "De parlementsleden mogen het centrum bezoeken, zolang ze de bewonersvleugel niet betreden. De Dienst Vreemdelingenzaken doet er alles aan zodat de parlementsleden hun recht op controle kunnen uitoefenen, maar ondanks de moeilijke omstandigheden hebben de directies van de centra ruim de tijd genomen om hun vragen te beantwoorden tijdens hun bezoek." Volgens de minister wordt de weigering van contact met vastgehouden personen gerechtvaardigd door de bescherming van de volksgezondheid, op basis van de artikelen 33 en 41 van het koninklijk besluit van 2 augustus 2002 (Commissie voor Binnenlandse Zaken, Veiligheid, Migratie en Bestuurszaken, *op.cit.*, pp. 18-19).

⁴⁴ RTBF, « *Nourriture avariée, cachot pour les malades, distanciation pas respectée : le quotidien dans un centre fermé au temps du coronavirus* », *op. cit.*; Knack, *Chaos in de gesloten centra tijdens de coronacrisis*, 21 april 2020, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/chaos-in-de-gesloten-centra-tijdens-de-coronacrisis-alsjeblijft-sluit-die-tent/article-longread-1590777.html>;

RTBF, « *Situation au centre fermé de Merksplas : Myria demande que des mesures soient prises* », 16 april 2020, https://www.rtbf.be/info/societe/detail_situation-au-centre-ferme-de-merksplas-myria-demande-que-des-mesures-soient-prises?id=10483832; Knack, "Asielzoekers, opgesloten maar niet beschermd tegen Corona", 27 maart 2020, <https://www.knack.be/nieuws/belgie/asielzoekers-opgesloten-maar-niet-beschermd-tegen-corona/article-longread-1582095.html>

⁴⁵ RTBF, « *Situation au centre fermé de Merksplas : Myria demande que des mesures soient prises* », *op. cit.* De vaststellingen en aanbevelingen van MYRIA aan de Dienst Vreemdelingenzaken werden gepubliceerd in juli 2020. Zie MYRIA, Bezoeken van Myria aan de gesloten centra van Merksplas, Brugge en Vottem tussen 10 april en 14 mei 2020 in het kader van de COVID-19-pandemie, *op.cit.*

⁴⁶ Conseil de l'Europe, *The prohibition of torture. A guide to the implementation of Article 3 of the European Convention on Human Rights*, pp. 24 et sv., <https://rm.coe.int/168007ff4c>. Zie ook, BEAMA, *Judicial Analysis*.

In het kader van de gezondheids crisis door COVID-19 heeft het EHRM zich gebogen over een verzoek dat bij het hof aanhangig is gemaakt op grond van artikel 39 van zijn reglement van orde, aangaande de kwestie van de detentieomstandigheden. Alvorens zich uit te spreken, heeft het hof de verwerende staat ondervraagd (eventuele aanwezigheid van nieuwe vastgehouden personen, land van bestemming, quarantaine, aantal personen per kamer, voorzorgsmaatregelen die de overheid genomen heeft).⁴⁷ Ook internationale instanties, zoals de Hoge Commissaris van de Verenigde Naties voor de mensenrechten, hebben in het kader van COVID-19 hun bezorgdheid geuit over de omstandigheden van de detentie van migranten:

*"I am concerned that some migrants, including asylum seekers, do not have access to minimal protection against the contagion, not even clean water to wash their hands. **Many live in overcrowded shelters or detention centres without the possibility to observe physical distance**"*⁴⁸.

Bovendien publiceerde de Raad van Europa op 20 maart 2020 een *Beginselverklaring voor de behandeling van personen die van hun vrijheid zijn beroofd in de context van de Coronaviruspandemie (COVID-19)*⁴⁹, waarin ze oproept om " *toutes les mesures possibles pour protéger la santé et la sécurité de toutes les personnes privées de liberté* ." Daartoe wordt de staten aanbevolen het aantal personeelsleden in plaatsen van detentie te verhogen, vrijheidsberoving door andere maatregelen te vervangen en zoveel mogelijk af te zien van de detentie van migranten, om nauwe contacten te vermijden die de verspreiding van het virus bevorderen. In het document vestigt de Raad van Europa ook de aandacht van staten op de situatie van kwetsbare en/of risicogroepen, zoals ouderen en personen met bestaande medische problemen. Tot slot wordt eraan herinnerd dat " *le contrôle par des organismes indépendants, notamment les mécanismes nationaux de prévention (MNP) et le CPT, reste une garantie essentielle contre les mauvais traitements* ".⁵⁰

Analyse van de Belgische rechtspraak

In het kader van de verzoeken tot invrijheidstelling zijn ook de Belgische rechtbanken geëdieerd met argumenten op basis van artikel 3 van het EVRM. Ook op dat punt is de rechtspraak verdeeld.

Sommige rechtbanken hebben het argument verworpen. Zo stelt de raadkamer van Luik het volgende: "*En l'espèce (...) ne se plaint ni d'être infecté par le coronavirus, ni de ne pas avoir reçu les traitements médicaux normalement indiqués. Sa situation n'est donc pas comparable à celle d'une personne détenue malade qui se plaindrait d'un défaut de soins. Non seulement (...) n'invoque qu'un risque potentiel d'infection mais, en outre, il omet de prendre en considération les mesures qui seraient prises pour lui prodiguer les soins adéquats s'il devait tomber malade. Il ne peut être soutenu, de manière générale, que l'Etat belge faillirait à son devoir de prodiguer des soins*

Detention of applicants for international protection in the context of the Common European Asylum System, pp.47-52, <https://www.easo.europa.eu/sites/default/files/Detention-JA-EN-PDF.pdf>

⁴⁷ EHRM, eis nr.15292/20. Het schrijven dat het hof aan de eiser heeft gestuurd staat op TRELLO. Op de website van het Hof staat vermeld dat de zaak van de rol geschrapt werd op 24.9.2020.

⁴⁸ United Nations, Human Rights, Office of the High Commissioner, *UN experts call on Governments to adopt urgent measures to protect migrants and trafficked persons in their response to Covid-19*, 3 april 2020, <https://www.ohchr.org/EN/NewsEvents/Pages/DisplayNews.aspx?NewsID=25774&LangID=E>

⁴⁹ *Beginselverklaring voor de behandeling van personen die van hun vrijheid zijn beroofd in de context van de Coronaviruspandemie (COVID-19)*

⁵⁰ CPF, *Déclaration de principes relative au traitement des personnes privées de liberté dans le contexte de la pandémie de coronavirus (COVID-19)*, <https://rm.coe.int/16809cfa4a>

*médicaux appropriés en cas de survenance de la maladie. En l'espèce, la question du respect de cette disposition internationale ne se pose pas, en l'état actuel, dans la mesure où (...) n'allègue pas souffrir d'une quelconque maladie dont le traitement serait négligé par l'administration. La question devrait être réévaluée si la situation devait évoluer défavorablement.*⁵¹

In een aantal situaties hebben de rechtbanken geoordeeld dat de verzoekers geen concreet bewijs hadden geleverd dat de maatregelen aangaande het coronavirus in de gesloten centra niet zouden worden nageleefd.⁵² Of de rechtbanken oordeelden dat de uitleg die de Belgische staat had gegeven over de maatregelen genomen om de verspreiding van het virus tegen te gaan, voldoende was.⁵³

Anderen hebben argumenten over de omstandigheden van de detentie gunstig onthaald. In een aantal besluiten heeft de raadkamer van Brussel de invrijheidstelling bevolen op grond van het feit dat " *la décision est muette quant aux mesures qui auraient été prises afin que les directives de l'OMS puissent être respectées dans le cadre de la détention en centre fermé de sorte que la chambre du conseil n'est pas plus en mesure de vérifier la légalité de la détention au regard du respect des articles 2 et 3 de la Convention de sauvegarde des droits de l'homme et des libertés fondamentales.*"⁵⁴

Ten slotte heeft de kamer van inbeschuldigingstelling van Brussel in verscheidene arresten uitspraak gedaan over de omstandigheden van de detentie in Brugge: " *En dépit des mesures prises par l'État belge en vue d'éviter ou de restreindre la propagation du virus, la détention de (...) constitue, dans les circonstances actuelles, une mesure suffisamment grave pour constituer un traitement inhumain ou dégradant. Il apparaît en particulier que les mesures prises par l'État belge ne peut être garanti, notamment dans les dortoirs dont ce dernier admet qu'ils sont occupés par 10 personnes, ce qui, compte tenu de leur configuration (cf. article en ligne paru dans le Knack, 27 mars 2020) ne permet pas d'observer une distanciation suffisante entre ses occupants (...)* ".⁵⁵

VI.3. Besluit

De gezondheids crisis door COVID-19 heeft ongetwijfeld gevolgen gehad voor de mensen die in gesloten centra worden vastgehouden en zich al in een kwetsbare situatie bevonden alleen al door hun detentie. Hun situatie is verergerd door het toegenomen isolement als gevolg van de stopzetting van de bezoeken van familieleden en NGO's, de bezorgdheid over het risico van besmetting en de moeilijkheid om maatregelen te nemen om afstand te houden, en de onzekerheid over de mogelijke vrijlating of de organisatie van hun repatriëring. Hun situatie van kwetsbaarheid nam toe naarmate de opsluiting langer duurde en er geen concrete informatie over de heropening van de grenzen beschikbaar was. Hoewel de grenzen nu weer open zijn, kan niet worden uitgesloten dat, gezien de wereldwijde stand van de pandemie, moeilijkheden verbonden aan de verwijdering van vastgehouden personen binnen een redelijke termijn zullen blijven bestaan. Het is bijgevolg niet uitgesloten dat de vraag van het al dan niet hypothetisch karakter van de verwijdering zich momenteel nog stelt.

⁵¹ Corr., Luik (raadkamer), 27 maart 2020. In deze zaak is betrokkene toch vrijgelaten om andere redenen.

⁵² Corr. Antwerpen (raadkamer), 8 april 2020.

⁵³ Brussel (inbeschuldigingstelling), 17 april 2020.

⁵⁴ Corr. Brussel (raadkamer), 1 april 2020 (diezelfde dag zijn een aantal gelijkaardige beschikkingen uitgesproken).

⁵⁵ Brussel (inbeschuldigingstelling), 22 april 2020 (verschillende arresten).

In een brief van 18 maart 2020 aan de minister heeft NANSEN, samen met andere organisaties, gevraagd om alle personen in detentie vrij te laten. In dezelfde brief werd ook gevraagd dat de overheid verder geen personen in detentie zou plaatsen. Gezien de omstandigheden in de centra en het gebrek aan een redelijk vooruitzicht op verwijdering, meende NANSEN dat de detentie van de meeste personen in de gesloten centra tijdens de Covid-19-pandemie, niet gerechtvaardigd was, zoals overigens is gebleken uit de vrijlatingen die geleidelijk, soms na enkele maanden van detentie, hebben plaatsgevonden zonder dat het mogelijk was om repatriëring te organiseren. Volgens de Dienst Vreemdelingenzaken kon bij het begin van de epidemie niet worden voorspeld wanneer de grenzen weer open zouden gaan en veranderde de informatie van week tot week.⁵⁶ Voorts gaf de administratie te kennen dat er enkele repatriëringen hebben plaatsgevonden (naar Brazilië, Oekraïne, Albanië en bepaalde EU-lidstaten).

NANSEN kan zich niet vinden in het standpunt van de overheid en sommige jurisdicties dat er een redelijk vooruitzicht op verwijdering was. Aangezien de datum van de heropening van de grenzen niet te voorzien was, waren de verwijderingen hypothetisch, een standpunt dat door de rechtbanken in talrijke beslissingen is ingenomen. De mogelijkheid van verwijdering moet worden gesteld in termen van waarschijnlijkheid niet van onmogelijkheid⁵⁷, en in het licht van de gevolgen van langdurige vasthouding voor personen in detentie, zelfs als de maximale duur van de detentie nog niet is bereikt. Het spreekt voor zich dat die beginselen in acht moeten worden genomen mocht de epidemie andere golven kennen, om te voorkomen dat bepaalde personen lange perioden van ongerechtvaardigde detentie zonder redelijk vooruitzicht op verwijdering moeten ondergaan.

⁵⁶ Dit werd aan NANSEN uitgelegd tijdens een gesprek met de Dienst Vreemdelingenzaken op 18 juni 2020.

⁵⁷ Bijlage bij de aanbeveling van de Commissie tot vastlegging van een gemeenschappelijk "Terugkeerhandboek" die bevoegde instanties van de lidstaten moeten gebruiken bij de invoering van taken die met terugkeer te maken hebben, *op. cit.*, pp-82-83.